

IV міжнародна науково-практична конференція «Барська земля Поділля: європейська спадщина та перспективи сталого розвитку»

9–10 вересня 2016 р., в рамках святкування 150-річчя з дня народження М. С. Грушевського, 615-ї річниці першої документальної згадки про місто Ров, 475-ї річниці з часу надання місту Бар магдебурзького права, на базі Барської міської ради та Барського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Михайла Грушевського, відбулася IV Міжнародна науково-практична міждисциплінарна конференція «Барська земля Поділля: європейська спадщина та перспективи сталого розвитку».

Організаторами такого представницького форуму виступили голова Вінницької обласної ради, голова оргкомітету *А.Д. Олійник*, автор проекту, організатор конференції, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського НПУ ім. О. Довженка, здобувач відділу спеціальних галузей історичної науки та електронних інформаційних ресурсів Інституту історії НАН України, член НСКУ *О.А. Бакалець*, Барський міський голова *А.А. Цицюрський*, керівник Центру соціокультурного проектування МТПЛ, член-кореспондент УАННП, академік УАНУ, співавтор проекту *М. М. Мосунов*, директор Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському НУ ім. І. Огієнка, академік УАНУ, доктор історичних наук, професор *Л.В. Баженов*.

У конференції взяли активну участь 56 учасників з наукових установ та вишів України і Республіки Польща – історики, краєзнавці, мистецтвознавці, бібліотечні, музейні працівники, філософи, політологи, біологи, екологи, архітектори, представники депутатського корпусу та місцевого самоврядування, серед них 4 академіки (*Л.В. Баженов, М.Ф. Дмитрієнко, Ф.М. Медвідь, М.М. Мосунов*), 14 докторів наук, професорів (*Ю.А. Мицик, В. М. Скляр, О. Я. Пилипчук, В. В. Тельвак, Ф. М. Кирилюк, В. В. Гоцуляк, В.О. Доценко, О.І. Курок, І. М. Романюк, Ю.А. Зінько, Г.В. Дефорж, М.В. Йолтуховський, В.О. Шапринський, С. Д. Гальчак*), 15 докторантів і кандидатів наук, 3 магістри, 2 студенти, 4 наукових співробітників музеїв, 3 – бібліотек, 20 викладачів історії коледжів та ЗОШ I-III рівнів акредитації Барського району Вінницької області.

Захід відбувся за сприяння МОН України, Міністерства регіон. розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Центру соціокультурного проектування МТПЛ, Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України, Вінницького обласної ради, Глухівського НПУ ім. О. Довженка, Київського НУ будівництва і архітектури, Київського університету ім. Б. Грінченка, Інституту історії, етнології і права Вінницького ДПУ ім. М. Коцюбинського, Вінницької обласної наукової універсальної бібліотеки ім. К. Тимірязєва, Барської міської ради, Барської районної державної адміністрації, Барської районної ради, Барського гуманітарно-педагогічного коледжу ім. Михайла Грушевського, Барської районної бібліотеки, Польського Дому.

Перед початком пленарного засідання учасники переглянули виставку наукової літератури, відеоматеріали попередніх трьох міжнародних конференцій, фотовиставку Є. Меснянкін «Бар історичний», взяли участь у презентації ілюстрованих путівників «Барський районний історичний музей» *О.А. Бакальця*, путівника для дітей «Старовинні фото міста» *С.В. Мірчука*, бібліографічного покажчика «Михайло Грушевський і Вінниччина (до 150-річчя від дня народження (29.09.1866–24.11.1934))» *Г.М. Авраменко, О. Ю. Антонюк*; вст. ст.: *І.М. Романюк, О.А. Бакалець*; від. за вип. *Н. І. Морозова* (2016).

З вітальним словом до учасників та гостей конференції звернулися: голова Вінницької обласної ради, голова оргкомітету *А. Д. Олійник*, заступник глави Барської райдержадміністрації *Н.В. Мельник*, Барський міський голова *А.А. Цицюрський*, голова Барської районної ради *М.І. Піддубний*, кандидат історичних наук, доцент *О.А. Бакалець*, канд. пед. наук, директор Барського ГПК ім. М. Грушевського *П.Н. Савчук*.

Великий інтерес в учасників пленарного засідання викликали доповіді: керівника Центру соціокультурного проектування МТПЛ *М. М. Мосунова (м. Київ)* – «Європейська культурна спадщина як ресурс сталого розвитку Барської землі Поділля»; д-ра історичних наук, професора, академіка УАНУ, провідного наукового співробітника Інституту історії України НАН України, заслуженого діяча науки і техніки України *М.Ф. Дмитрієнко (м. Київ)*, доктора медичних наук, професора Вінницького національного медичного університету ім. М. Пирогова *М. В. Йолтуховського (м. Вінниця)* – «Від теоретичного осмислення до практичного втілення в життя проекту «Барська земля Поділля: європейська спадщина та перспективи сталого розвитку»; академіка *Л.В. Баженова (Кам'янець-Подільський)* – «Європейське магдебурзьке право XIV–XVII ст. на Поділлі – традиція сучасного міського самоврядування». Доповідач розкрив історію поширення магдебурзького права на території Поділля як основи сучасного міського самоврядування.

Ф.М. Медвідь (м. Київ), професор кафедри історії та теорії держави і права МАУП, доктор наук в галузі політології, академік Міжнародної академії безпеки життєдіяльності Інституту права ім. князя Володимира зупинився у своїй доповіді «Михайло Грушевський як голова НТШ: організатор української національної науки» на осмисленні діяльності М. Грушевського на посаді голови НТШ у Львові, з'ясував підходи до розуміння бібліографії про діяльність вченого як організатора української науки; Барський міський голова *А.А. Цицюрський* проаналізував різнопланову творчу діяльність в Барі на початку XX ст. міського голови *В. М. Шпаковича*.

У своїй доповіді «Екологія як основа сталого розвитку Барського району Поділля» д-р біол. наук, професор, завідувач кафедри екології та безпеки життєдіяльності Державного економіко-технологічного університету транспорту МОНУ *О.Я. Пилипчик (м. Київ)* розкрив проблеми екологічної політики держави та зокрема у Подільському регіоні.

У доповіді «Етномовна структура населення Барського району Вінницької області» доктор історичних наук, професор, завідувач кафедрою історії науки і техніки НТУ «Харківська політехніка» *В.М. Скляр (м. Харків)* розкрив особливості етнічного складу та мовну структуру насе-

лення Барського р-ну та м. Бара за статистичними матеріалами Всеукраїнського перепису населення, встановлено, що абсолютну більшість серед населення регіону становили українці та україномовне населення, констатував той факт, що в середовищі етнічних меншин значного розповсюдження набули природні процеси мовної українізації.

Канд. архітектури, доц. кафедри інформаційних технологій в архітектурі Київського університету будівництва та архітектури *Н.А. Леценко (м. Київ)* в ході стендової доповіді з використанням мультимедійної апаратури «Ревалоризація історичного середовища як умова сталого розвитку малого міста» визначила сучасний напрямок розвитку міста Бар як соціокультурного та рекреаційного центру, запропонувала рекомендації місцевій владі щодо створення привабливого міського середовища та розглянула на основі власного проекту ревалоризацію історичного центру Бара.

Жвавий інтерес у присутніх викликала доповідь директора Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки імені К. Тімірязєва, заслуженого працівника культури України *Н.І. Морозової (Вінниця)* «Прижиттєві видання творів М. С. Грушевського у фонді Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва», у якій представлено характеристику прижиттєвих видань М. Грушевського, які зберігаються у фондах рідкісних і цінних видань бібліотеки.

Д-р філос. наук, проф. кафедри політології Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка *Ф.М. Кирилук (м. Київ)* та стипендіат Інституту міжнародних відносин факультету соціальних наук Вроцлавського університету (*Республіка Польща*) *В.М. Мельник* у своєму виступі «Політична антропологія магдебурзького права» зупинилися на особливостях формування специфічної української традиції міського та місцевого самоврядування.

У доповіді доктора історичних наук, професора, головного наукового співробітника Інституту української археографії та джерелознавства ім. Михайла Грушевського НАН України *Ю.А. Муцика*, кандидата історичних наук, наукового співробітника *І.Ю. Тарасенко (м. Київ)* «Місто Бар в роки гетьманату Петра Дорошенка» розглянута історія Бару в роки гетьманування Петра Дорошенка, коли Бар перебував у центрі боротьби між Гетьманщиною, Річчю Посполитою, Османською імперією та Кримським ханством, а канд.

іст. наук, ст. наук. сп. Хмельницького обласного краєзнавчого музею, член НСКУ *С.М. Єсюнін (м. Хмельницький)* зупинився на особливостях розвитку промисловості у заштатних містах Подільської губернії у другій пол. XIX ст.

Завершила пленарне засідання доповідь канд. архітектури, доц., директора Київського науково-дослідного Інституту пам'яток охоронних досліджень, історика архітектури *О.А. Плавеницької (м. Київ)* «Проблематика історико-містобудівних досліджень м. Бара в аспекті зображення культурної спадщини».

У подальшому учасники конференції взяли активну участь у роботі чотирьох секцій. На першій (Голова – *В. М. Скляр*, секретар – *І. А. Зелененька*). розглядалися питання Барської землі Поділля як об'єкту міждисциплінарних досліджень та суб'єкту інтеграції у євроатлантичний простір. Д-р іст. наук *Г.В. Дефорж (м. Кропивницький)* висвітлила внесок М.В. Павлової в дослідження викопних ссавців третинного періоду півдня і заходу України, в тому числі і Барської землі Поділля, проаналізувала наукові праці вченої, які засвідчили багату палітру викопних форм у Подільській, Волинській та Херсонській губерніях; д-р іст. наук, проф. кафедри теорії права та держави Університету державної фіскальної служби України *В.О. Доценко (м. Ірпін)* здійснив соціально-економічний аналіз особливостей розвитку єврейських міст Поділля в першій чверті XX ст.

Цікавим були виступи, кандидата історичних наук, доц. НТУ «Харківський політехнічний інституту» *М.В. Гутник (м. Харків)* про уродженця м. Бар, видатного математика *В. Я. Буняковського*; кан. іст. наук., доц. Глухівського НПУ ім. О. Довженка *О.Б. Бакальця (Глухів)*, викладач вищої категорії Барського ГПК ім. М. Грушевського *Н. О. Бакалець (м. Бар)* – «Штрихи біографії науковців-земляків з с. Явтухи Деражнянського р-ну Хмельницької області». Заслуговують на увагу виступи інших членів секції: *М. П. Йолтуховського*, *І. А. Зелененької*, *В. А. Медведєва* з м. Бара.

Друга секція (Голова – *Ф. М. Кирилюк*, секретар – *Н. І. Стрельбицька*) зосередила свою увагу на ролі міста Ров в соціокультурному розвитку Великого князівства Литовського і Королівства Польського, історичній пам'яті сучасної Барської землі Поділля, особливостях надання міській громаді Бару магдебурзького права. Зокрема були виголошені та обговорені доповіді:

В. А. Захар`єва (м. Хмельницький) «Захисні укріплення пізнього середньовіччя вздовж Кучманського шляху західніше «Східних воріт Поділля» – м. Бар»; *О. А. Плавеницької (м. Київ)* «Барська фортеця»; *В.М. Мельника (Вроцлав)* «Община як прообраз міста: концепція еволюції германського права Георга Людвіга Маузера»; *О.О. Пилипчук (м. Київ)*, *З.С. Савчук (м. Вінниця)* «В.Д. Отамановський про історію становлення міського ладу в Україні у XIV–XVIII ст. і про роль магдебурзького права»; *Н.І. Стрельбицької (м. Хмельницький)* «Діяльність представників органів міського самоврядування міста Бара – міських голів та гласних думи і управи наприкінці XIX – на початку XX ст.»; *Г.Г. Вишневої та Т.І. Гаєвської (м. Київ)* «Традиційні обряди звичаєвого права у контексті збереження та популяризації історико-культурної спадщини Поділля»; *А.К. Лисого (м. Вінниця)* та *Ю.Л. Малиновського (м. Бар)* «До питання про барську поліцію зразка 1843 року»; *О.А. Бакальця (м. Глухів)*, *О.В. Пінкасевича (м. Дунаївці)*, *В. О. Шапринського (м. Вінниця)* «Монети Подільського князівства кінця XIV ст. часу правління Костянтина Коріатовича: топографія знахідок»; *Ж. А. Карбовської (м. Кам'янець-Подільський)* «Монети та банкноти Угорщини XIX–XXI ст. колекції Кам'янець-Подільського історико-архітектурного заповідника».

На третій секції (Голова – *Ф.М. Медвідь*, секретар – *П.Н. Савчук*) учасники розглянули доповіді про Михайла Грушевського як державного, політичного і громадського діяча, організатора української науки – дослідника історії і культури України та Барської землі Поділля, зокрема. Засідання пройшло в музеї Барського гуманітарно-педагогічного коледжу ім. М. Грушевського. Д-р іст. наук, професор кафедри археології та спеціальних галузей історичної науки Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького *В. В. Гоцуляк (м. Черкаси)* виступив з доповіддю «М.С. Грушевський – ключова постать української історії», наголосивши на великій історичній спадщині, яка в час відзначення 150-річчя з дня народження Великого Українця та 25-річчя української незалежності, є досить вагомою і актуальною. Доктор історичних наук, професор кафедри давньої історії України та спеціальних історичних дисциплін Дрогобицького ДПУ ім. І. Франка *В.В. Тельвак (м. Дрогобич)* і студентка-магістр філос. ф-ту Прикарпатського НУ імені В. Стефаника *В.В. Педич (м. Івано-Франківськ)* виступили з допо-

віддю «Соціально-філософський дискурс Михайла Грушевського: проблема суб'єкта», яка викликала жваве обговорення.

Досить глибоким за змістом та широким за практичним спрямуванням був виступ доктора історичних наук, професора, завідувача кафедри історії Інституту історії, етнології і права Вінницького ДПУ імені Михайла Коцюбинського І.М. Романюка (*м. Вінниця*) на тему «Вінниччина в житті і діяльності Михайла Грушевського». *О. В. Пластун (м. Глухів)*, студент IV курсу спеціальності «Історія» Глухівського НПУ ім. О. Довженка (наук. кер. к.і.н., доцент *О. А. Бакалець*) розкрив роль М. С. Грушевського як організатора освіти в добу УЦР (березень 1917–1918 рр.). *В. В. Тельвак (м. Дрогобич)*, доктор історичних наук, професор кафедри давньої історії України та СІД Дрогобицького ДПУ І. Франка, *В.П. Педич (м. Івано-Франківськ)*, кандидат історичних наук, доцент Івано-Франківського ТУ нафти і газу зупинилися на темі початків української козаччини у дослідженнях львівських учнів М. Грушевського (на прикладі І. Крип'якевича). Завершив роботу третьої секції виступ канд. мистецтвознавства, доцента, заступника директора з наук роботи та міжрегіональних зв'язків Барського ГПК ім. М. Грушевського *А. І. Сторожук* на тему «Наукова робота в Барському гуманітарно-педагогічному коледжі імені Михайла Грушевського: здобутки та перспективи».

Четверта секція проходила в приміщенні Польського Дому (Голова – *М. М. Мосунов*, секретар – *О. А. Крижанівський*). Її тематика «Королева Бона Сфорца д'Арагона – нащадок досягнень італійської міської культури епохи Ренесансу та стратег утворення територіально-адміністративних об'єднань. Європейські практики демократизації суспільства та децентралізації влади для формування усталених спроможних територіальних об'єднань Барського краю Поділля».

Присутні заслухали та обговорили доповіді: *В.В. Барова (м. Ніжин)*, студента Ніжинського ДУ імені М. Гоголя (науковий кер. д.і.н., проф. *Є. М. Луняк*) («Впровадження Боною Сфорца західноєвропейських принципів у формування територіальних утворень та управління міськими та сільськими поселеннями Поділля»); *О.А. Кри-*

жанівського (м. Київ), канд. архітектури, доцента кафедри дизайну Інституту Мистецтв Київського університету ім. Б. Грінченка, *А. О. Білецької*, бакалавра цього ж вишу «Проектна пропозиція щодо увіковічення постаті Бони Сфорца на Барській землі Поділля»); *С. Ю. Величко (м. Київ)*, магістра архітектури, аспіранта Київського НУБА («Формування «відчуття місця» в історичному середовищі малого міста в умовах реконструкції та сталого просторового розвитку»); *Я.Ю. Медведєвої (м. Лодзь)* студентки Лодзинського гуманітарного університету (Республіка Польща), *М. Д. Медведєвої (м. Бар)*, директора Польського Дому в м. Бар. «Відкриття та діяльність Польського Дому в Барі»; *І. Меснянкиної (м. Бар)*, студентки Барського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Михайла Грушевського «Мистецькі грані родини Меснянкіних»; *С.С. Павича (м. Бар)*, старшого викладача Барського коледжу транспорту та будівництва КНУ, викладача вищої категорії. Після підсумкового засідання, вироблення рекомендацій, учасники конференції переглянули експозиції музею Барського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Михайла Грушевського та Барського районного історичного музею.

За підсумками форуму вийшов збірник матеріалів конференції «Барська земля Поділля: європейська спадщина та перспективи сталого розвитку» (248с.) /*М.Ф. Дмитрієнко*, д-р іст. наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту історії України НАН України, заслужений діяч науки і техніки України (*науковий редактор*), *О.А. Бакалець*, канд. іст. наук, доцент кафедри історії, права і методики навчання Глухівського НУ ім.О. Довженка, здобувач відділу спеціальних галузей історичної науки та електронних інформаційних ресурсів Інституту історії НАН України, член НСКУ (*відповідальний редактор*), *Сторожук А.І.*, канд. мистецтвознавства, доцент Барського ГПК ім. М. Грушевського (*відповідальний секретар*). 10 вересня гості відвідали музеї і фортецю історико-архітектурного заповідника «Кам'янець-Подільський» та музей «Миньковецької держави» *І.С. Мархоцького* (директор – *В. А. Захар'єв*).